

ЗАВАЛЬНЮК Л. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АСИМІЛЯЦІЯ ПРИГОЛОСНИХ У НІМЕЦЬКІЙ РОЗМОВНІЙ МОВІ

Статтю присвячено дослідженню особливостей асиміляції приголосних у сучасній розмовній німецькій мові. Результати дослідження свідчать про те, що розмовний стиль характеризується значно більшою кількістю асимільованих звукових форм, ніж повний стиль вимови.

Ключові слова: асиміляція, редукція, елізія, розмовний стиль, повний стиль вимови.

Статья посвящена исследованию особенностей ассимиляции согласных в современной немецкой разговорной речи. Результаты исследования показывают, что разговорный стиль характеризуется значительно большим количеством ассимилированных звуковых форм, чем полный стиль произношения.

Ключевые слова: ассимиляция, редукция, элизия, разговорный стиль, полный стиль .

The article is devoted to the research of the peculiarities of consonants assimilation in modern German spoken language. Research results show that the colloquial style is characterized by much bigger amount of assimilated sound forms than the full style of speech.

Keywords: assimilation, reduction, elision, colloquial style, full style.

У лінгвістиці впродовж останніх десятиліть спостерігається зростання наукового інтересу до вивчення сегментних одиниць та до тих фонологічних явищ, які відбуваються у процесі мовлення, зокрема до тих змін, що виникають внаслідок взаємного впливу звуків у мовленнєвому потоці. Проте якщо раніше сегментний склад тієї чи іншої мови досліджувався без урахування стилістичного забарвлення при повному стилі вимови, то останнім часом увагу дослідників усе частіше привертають факти живого розмовного мовлення, здатного дати більш повну картину фонетичного стану мови в її розмовному варіанті (G. Meinhold [1], V. Rues [2], K. Kohler [3], Г. Л. Лисенко [4], В. В. Лашкова [5], І. В. Ступак [6], О. П. Рудківський [7] та ін.).

Детальний опис фонетичних процесів, які відбуваються в повсякденному мовленні, допоможе у вирішенні низки проблем теоретичного і прикладного характеру, а також сприятиме організації успішного викладання іноземної мови. Цим визначається **актуальність** дослідження фонетики розмовної мови.

Відомо, що фонемі в мовленнєвому потоці ніколи не виступають ізольовано. Вони, реалізуючись у звуках, так чи інакше взаємодіють одна з одною і внаслідок цього зазнають різних змін – виникають алофони (варіації й варіанти) або навіть чергування фонем.

Аналізуючи фонологічні процеси в німецькій мові, К.-Г. Рамерс зазначає, що чергування звуків залежить від темпу мовлення та стилю

([lebən] → [lebŋ] → [le:bm̩] → [le: m̩] → [le:m])

й підкреслює, що в процесі редукції слід розрізняти такі окремі фази:

1. Випадіння (елізія) слабкого [ə] та перетворення носового [ŋ] у складове [n].

2. Асиміляція альвеолярного [ŋ] за місцем артикуляції до попереднього зімкненого [b] (прогресивна асиміляція за носовим резонатором).

3. Елізія зімкненого.

4. Перетворення носового в нескладовий звук і тим самим ліквідація другого складу.

Отже, тут важливими є два типи фонологічних процесів:

- випадіння (елізія) сегментів;

- асиміляція до сусідніх сегментів за певними ознаками, наприклад, за місцем артикуляції [8:65–66].

Термін “асиміляція” походить від латинського слова *assimilatio* – уподібнення й означає у фонетиці уподібнення одного звука іншому в артикуляційному та акустичному відношеннях (*пор.*: дисиміляція). Асиміляція виникає у голосних з голосними, у приголосних з приголосними [13:31]. Причому такі звуки можуть входити до складу того самого слова або до складу двох різних слів, що стоять поруч.

Мета. У цій статті ми хочемо проаналізувати асиміляційні зміни приголосних у сучасній розмовній німецькій мові.

Об’єктом дослідження обрано непідготовлене діалогічне мовлення, а **предметом** – асимілятивні процеси, що відбуваються в розмовному мовленні в умовах невимушеного спілкування.

Матеріалом для дослідження слугували звукозаписи німецького розмовного мовлення у формі побутового діалогу [14].

Розмовна мова розглядається в дослідженні як особливий тип реалізації мови, що функціонує переважно в усній діалогічній формі в різних сферах спілкування та в різних ситуаціях. Вона передбачає безпосередній контакт мовця зі слухачем і характеризується такими екстралінгвальними особливостями, як неофіційність, спонтанність та невимушеність. Ці особливості розмовного стилю накладають відбиток на реалізацію звуків, і тому фонетика розмовної мови відрізняється від фонетики кодифікованої стандартної мови. Вимова в розмовному стилі

відзначається насамперед тим, що мовні органи не напружені, тому звуки в процесі мовлення зазнають значних змін. Допускається велика кількість редукованих та асимільованих форм, що призводить до зниження акустичної чіткості.

Оскільки наше мовлення з фізіологічного погляду є дуже складним процесом і під час артикуляції звуків задіяна велика кількість м'язів – від діафрагми до губ, то не дивно, що під час досить швидкого мовлення артикуляційний апарат виконує не всі рухи таким чином, як того вимагає чітке мовлення – деякі звуки випадають, зазнають впливу сусідніх звуків. Переходячи від артикуляції одного звука до артикуляції наступного, ми або не встигаємо перевести мовні органи з одного положення в інше, або, навпаки, робимо це з випередженням. І кожного разу фонема так чи інакше деформуються: якісь ознаки в них слабшають або й зовсім зникають, а якісь – з'являються.

У фонетиці розрізняють, як відомо, три фази артикуляції звука: екскурсію, витримку та рекурсію. Екскурсія – це початкова фаза. Вона полягає в тому, що активні органи мовного апарату займають положення, потрібне для утворення звука, і розпочинають його творення. Далі йде центральна частина артикуляції – витримка. А рекурсія, як кінцева фаза, полягає в тому, що органи мовного апарату повертаються у своє вихідне положення.

Унаслідок сполучуваності звуків ці фази можуть накладатися одна на одну або взагалі зникати, особливо у вільному швидкому мовленні.

У мовному потоці рекурсія попереднього звука може безпосередньо переходити в екскурсію наступного. Цим забезпечується “злитість” мовлення.

На фонетичні процеси, що відбуваються в мовленні, активно впливає ритмічна організація висловлення. Оскільки усному мовленню притаманна “злитість” звукових сегментів, то ненаголошені елементи можуть випадати зі структури слова або навіть фрази, тобто зазнавати “елізії”. Особливо часто випадає редуковане [ə]. Елізія [ə] не призводить до спотворення змісту слів і трапляється в носіїв мови в різних контекстах спілкування при різному темпі мовлення.

Залежно від того, де саме відбувається зникнення слабого ненаголошеного звука, в середині чи наприкінці слова, розрізняють синкопу й апокопу. Апокопа – це випадіння кінцевого ненаголошеного голосного, що призводить до скорочення слова: *ich habe*

[ʔɪç' ha:bə] → [ʔɪç' hap], *kenne ich* [ˈkɛnə ʔɪç] → *kenn ich* [ˈkɛn ʔɪç],
sage ich [ˈza:gə ʔɪç] → [za:k ʔɪç].

Випадіння звука чи групи звуків у середині слова називається синкопою, наприклад: *ebenem* [ˈʔe:bənəm] → [ˈʔe:bnəm].

Якщо наголошеному голосному передують два нейтральних [ə], особливо перед носовим приголосним, то вони обидва також можуть випадати: *auf ebenem Boden* [bənəm] → [bnm], *auf ebenen Straßen* [bənən] → [bnn], [3:206-207].

У зв'язку з тим, що предметом цього дослідження є фонетичні модифікації не в ізольованому слові, а в потоці мовлення, необхідно враховувати також процеси і зміни, які відбуваються в реченні, особливо на межі двох слів. У фонології ці систематичні звукові зміни називаються “сандгі” (Sandhi-Phänomene). Слово *sandgi* походить із санскриту й означає “з'єднання”, “сполучення”, “контакт”. Коли, наприклад, у потоці мовлення на межі слів стоять два однакових приголосних звуку, то перший із них вимовляється не повністю або й зовсім не артикулюється: *mein Nachbar, ein Stück Kuchen, aus Sand*.

Подібні явища спостерігаються й між сусідніми зімкненими на межі слів, коли вони розрізняються лише за ознакою [дзвінкість – глухість]: (*kannst du* [ˈkans tu:], *hast du* [ˈhas.tu:]).

Ці речі є важливими при розгляді питання про відмінності стандартної та нестандартної вимови. Стандартна вимова, яка має вищий ступінь формальності, характеризується меншою кількістю модифікацій, у той час як розмовна мова дозволяє набагато більше асимілятивних явищ, у тому числі й на межі слів [9:104]:

Пор. *Hast du es ihm gegeben?*

[hast^h du: ʔɛs ʔi:m gə.'ge:.bŋ]

[ˈhas.tu:s ʔi:m gə.'ge:.bŋ]

[ˈhas.təs ʔi:m gə.'ge:.bŋ]

[ˈhas əs.i:m ge:ŋ] і т. д. [там само:104].

Отже, як бачимо, між повним фонетичним стилем та зниженим розмовним можна виділити багато перехідних ступенів асиміляції. Невимушеність, а часто недбалість, що властива розмовному мовленню, пов'язана з прагненням до заощадження вимовних зусиль, виявляється в нечіткій вимові. Спостерігаємо тенденцію до випадіння звуків та складів,

до спрощення артикуляції. Проте слід пам'ятати, що економія не безмежна. Усі фонетичні зміни, як правило, зумовлені прагненням, з одного боку, полегшити вимовляння звуків, а з іншого – чіткіше донести їх до слухача. Оскільки в процесі комунікації бере участь не лише мовець, а й слухач, то він повинен зрозуміти свого співрозмовника, інакше мовлення перетвориться в односторонній процес, що не підлягає розумінню. Отже, асимілятивні процеси можуть продовжуватися лише до якоїсь певної межі.

Г.-Г. Венглер вважає асиміляцію необхідним наслідком процесу мовлення і зазначає, що не може бути мовлення без асиміляції: “*Kein Sprechen ohne Assimilation*” [10:171].

Асимілятивні процеси прийнято класифікувати за трьома основними ознаками:

- обсягом,
- напрямом,
- характером змін.

Обсяг асиміляції вказує на ступінь уподібнення одного звука іншому. Звук може уподібнюватися за одними ознаками і не уподібнюватися за іншими, а може уподібнюватися за всіма. Унаслідок цього звуки стають або абсолютно однаковими, або частково подібними за якоюсь однією чи кількома ознаками. Залежно від цього розрізняють два типи асиміляції: повну та часткову (неповну).

При повній асиміляції обидва звуки стають якісно однаковими і зливаються в один звук, наприклад, в українській мові пишемо *смієшся*, а вимовляємо [c'm'ijɛs'a], сучасне німецьке слово *Zimmer* утворилось із колишнього *zimber* у результаті повної асиміляції. У реченні *Kommen Sie schneller!*, вимовленому у швидкому темпі, сонант [n] у кінцевому складі - en може повністю уподібнитися до сонанта [m] за місцем артикуляції, отже, йдеться про повну асиміляцію: [kɔm: zi 'fnɛlɐ].

При частковій асиміляції відбувається не повне уподібнення, а артикуляційне наближення одного звука до іншого, тобто такі звуки уподібнюються за якоюсь однією ознакою: *Ich komme aus Bonn* [aos bɔn] (асиміляція за глухістю). Дзвінкий приголосний [b] під впливом глухого [s] частково втрачає свою дзвінкість і стає напівдзвінким.

За напрямом розрізняють прогресивну та регресивну асиміляцію. Якщо попередній звук впливає на наступний, то йдеться про прогресивну

асиміляцію (→): *das Dach, Aufbau, nach drei* (прогресивна асиміляція за глухістю).

Коли, навпаки, наступний звук впливає на попередній, то йдеться про регресивну асиміляцію (←). Так, наприклад, для української мови характерною є регресивна асиміляція за дзвінкістю: *просьба* – [pʁɔz'ba], а для німецької – регресивна асиміляція за глухістю: *Herbst* – [hɛrpst].

Взаємодія звуків буває контактна, як у вище названих прикладах, коли впливають один на одного суміжні звуки (*Herbst* [hɛrpst]) і дистантна, коли звуки впливають один на одного на відстані. Зміна [n] на [m] у слові *Wohnheim* [vo:mhaem] має регресивний дистантний характер (наступний звук вплинув на віддалений попередній).

За характером змін можна виділити такі різновиди асиміляцій: за роботою голосових зв'язок (глухість – дзвінкість), за способом і місцем творення звуків, за носовим резонансом тощо.

Сполучення приголосних, із яких один глухий, а інший дзвінкий, викликає зміну одного з них – уподібнення за дзвінкістю чи глухістю. Для стандартної німецької мови властивою є лише асиміляція за глухістю (як прогресивна, так і регресивна), в той час як у російській та українській мовах дуже поширеною є також асиміляція за дзвінкістю.

Суть регресивної асиміляції за глухістю полягає в тому, що дзвінкі приголосні перед глухими переходять у парні глухі, наприклад:

du fragst [fra:kst], *er sagt* [za:kt], *er liebt* [li:pt], *hübsch* [hypʃ].

Найчастіше оглушуються [d], [b], [g], [v], [z] під впливом глухих [t], [s], [ʃ].

Прогресивна асиміляція за глухістю є слабшою за регресивну. Передусім слід зауважити, що вона здебільшого буває частковою, тобто дзвінкий приголосний не перетворюється на повністю глухий, а лише втрачає певну частину своєї дзвінкості й вимовляється напівдзвінко:

das Wasser [das ʷasɐ], *das Buch* [das bu:x], *abgeben* [apɡɛ:bn]. Проте [z] може перейти у категорію глухих, наприклад *dasselbe* [sz] → [ss].

Л. І. Прокопова зазначає, що експериментально-фонетичними способами можна зафіксувати певне оглушення навіть сонорних, наприклад, *treu, preisen* [11:72].

Для німецької розмовної мови характерною є асиміляція за активним мовним органом або за місцем артикуляції. Вона виникає при випадінні редукованого [ə] в кінцевому складі -en. Кінцевий передньоязиковий

приголосний [n] після губних [p], [b] перетворюється в губний складовий [m]: *haben* [ha:b̥n] - [ha:bm], *Lippen* [lipm], а після [k], [g] у задньоязиковий складовий [ŋ]: [fɛst'le:g̊ŋ], *entdecken* [ɛn'dɛkŋ]. У складі kon- приголосний [n] перед [k] та [g] перетворюється у [ŋ], наприклад: *konkret* [kɔŋ'kre:t], *Kongress* [kɔŋ'grɛs].

У результаті цієї асиміляції під впливом сусіднього приголосного змінюється активний мовний орган.

Крім цього типу, можлива також асиміляція за способом артикуляції. При збігу двох однакових приголосних на стику слів чи морфем виконується лише один артикуляційний рух, і обидва звуки вимовляються без переривання артикуляції як один довгий приголосний: *annehmen*, *am Morgen*, *viel lesen*.

Це явище називається гемінацією (подвоєнням) і діє також тоді, коли вимова приголосних розрізняються лише за участю голосових зв'язок: *weggehen*, *aussehen*, *auf Wiedersehen*.

У розмовній мові при швидкому темпі мовлення для спрощення артикуляції попереднє /s/ може асимілюватися до наступного /ʃ/ за способом артикуляції: *Eisschrank* [sʃ] → [ʃʃ] *das Schiff* [daʃʃɪf].

Можлива також асиміляція щодо участі носового резонатора. Вона може бути як регресивною:

Signal [gn] → [ŋn], *Agnes* [gn], [gŋ] → [ŋn], → [ŋŋ], *legen* [gŋ] → [ŋŋ],
finden [ndn] → [nn], *werden* [dn] → [nn],
lebend [bmt] → [mmt], *eben* [bm] → [mm], *ebne* [bm] → [mm],
Hemden [mdn] → [mŋn], [mbm] → [mm̩m];

так і прогресивною:

zum Beispiel [mb] → [mm], *zumindest* [nd] → [nn], *Bundes* [nd] → [nn],
ange(ge)ben [ng] → [ŋŋ] [3:210].

Асиміляція за носовим резонатором не властива сучасній німецькій літературній мові, але вона спостерігається в розмовній. Така асиміляція проявляється у впливі носового [ŋ] на дзвінки зімкнені [b], [d], [g]. Вона полягає в тому, що м'яке піднебіння з піднебінною завіскою під час артикуляції цього приголосного опускається, внаслідок чого він перетворюється у відповідний носовий приголосний [b] → [m], [d] → [n], [g] → [ŋ]. Ця асиміляція властива також багатьом українським діалектам, наприклад: рі[вн]ий → рі[мн]ий, да[вн]о → да[мн]о, срі[бн]ий → срі[мн]ий, бі[дн]ий → бі[н:]ий, спі[дн]иця → спі[н:]иця [пор. 12:217].

Як свідчать результати проведеного нами дослідження фонетичних модифікацій звуків у потоці розмовного мовлення, головним, що відрізняє фонетику розмовної мови від фонетики кодифікованої стандартної мови, є те, що закони реалізації фонем та сполучень фонем у потоці мовлення не однакові. По-перше, багато явищ чіткої стандартної вимови не є властивими розмовній фонетиці; по-друге, при швидкій розмові відбуваються такі асиміляційні процеси (наприклад, *[gantʃ ʃφ:n] ganz schön*), які не є властивими для ретельної стандартної вимови.

Однією з найважливіших фонетичних ознак розмовного стилю є редукація кінцевого складу *-en*. Найбільша кількість елізій редукованого [ə] припадає саме на цей склад. Як наголошує Г. Майнгольд, повна реалізація кінцевого складу */en/* у зниженому розмовному стилі звучить штучно, неприродно [1:106]. Тому при реалізації цього суфікса відбувається більша частина асиміляцій [n].

У невимушеному діалогічному мовленні регулярно спостерігалася прогресивна асиміляція за місцем артикуляції після зімкнених:

<i>Farben</i> [ʼfa:bm̩],	[bn] → [bm̩]
<i>fliegen</i> [fli:ɡ̃̃],	[ɡn] → [ɡ̃̃]
<i>entdecken</i> [ɛn'dɛk̃̃]	[kn] → [k̃̃]

Після фрикативних так само відбувалася асиміляція кінцевого носового, проте не так часто, як після зімкнених:

<i>rufen</i> [fn] → [f̃̃m̩] → [fm̩]
<i>flachen</i> [fla x̃̃], <i>buchen</i> [bux̃̃] [xn] → [x̃̃]

У складі *-en* після носових */m/* та */n/* регулярно спостерігалася повна асиміляція, наприклад:

<i>Formen</i> [fɔ:m], <i>kommen</i> [kɔm], <i>zusammen</i> [tsʊ'zam][mn] → [m]
<i>entspannend</i> [ɛn.ʃ'ban:t], <i>denen</i> [den][nn] → [n].

Структура *-gen* реалізується з сонантним складоносієм. Фінальний складовий сонант [ŋ] уподібнюється до задньоязикового зімкненого приголосного [g] за місцем артикуляції й виступає завжди як [ŋ̃̃]. Високий відсоток складають випадки *ɡ̃̃̃* → *ŋ̃̃*, тобто коли від складу [ɡ̃̃̃] *fliegen* [fli:ɡ̃̃̃], *festlegen* [fɛst'le:ɡ̃̃̃] залишається внаслідок асиміляції лише [ŋ̃̃], наприклад, *sagen* [zaŋ̃̃].

Що стосується кінцевої структури *-ten*, то звертає на себе увагу той факт, що зімкнений перед *-en* при випадінні редукованого /ə/ після

гоморганного носового маркується перериванням участі голосу (скрипливий голос або відсутність дзвінкості):

Studenten [stʊ'dɛnn̩n] [ntn] → [nn̩n] або [stʊ'dɛnn̩n], [ntn] → [nn̩n]

Bekanntenkreis [bɛ'kann̩n̩kʁ̩əs] [ntn] → [nn̩n]

Weihnachten ['vaenax̩n̩] [tn] → [nn̩]

alten ['aln̩] [tn] → [nn̩]

Звук /n/ може асимілюватися в кінцевій позиції морфеми, складу та слова. У кінці слова відбуваються уподібнення залежно від місця артикуляції наступного приголосного:

man gleich [man glaeç] [ng] → [ŋg]

können wir [kʰœm̩v̩] [nv] → [m̩v̩]

wenn man [vɛman] [nm] → [m].

Говорячи про асиміляцію на межі двох слів, варто відмітити деякі особливості. Якщо поряд вимовляється два слова, з яких одне ненаголошене, то між ними виникає щільний контакт, а на межі їх відбувається асиміляція приголосних, як і в одному слові. При вимові поряд самостійно наголошених слів поява асиміляції залежить від темпу мовлення й чіткості вимови. У повільному темпі мовлення і при чіткій вимові асиміляція приголосних на межі таких слів звичайно не відбувається. У швидкому темпі при менш виразній або й зовсім нечіткій вимові, що буває характерна для розмовного стилю, приголосні в такій позиції асимілюються. Повна асиміляція найчастіше відбувається перед [m], наприклад: *kann man* ['kaman], *wenn man* [vɛman], *mein Mann* [majman], [ʔan 'mɔv̩] [ʔa'mɔv̩].

Явища асиміляції за способом творення були відмічені між сусідніми зімкненими (глухим [t] і дзвінким [d]) на межі слів *und dann* [ʔn̩ dan], *und da* [ʊn da:]. Перший із цих приголосних зовсім не вимовляється, артикулюється лише другий. Подібне явище спостерігалось і на межі морфем, наприклад, *entdecken* [ɛn'dɛk̩n̩].

Якщо звуки [n] і [d] ідуть один за одним, то в розмовній мові відбувається повна асиміляція: [nd] → [n] і часто спостерігається подовження сонанта:

Preisgründe ['pʁ̩aəsɡ̩ʁ̩n̩:ə] [nd] → [n:]

Bundesländern ['bʊn:sl̩n̩n̩] [nd] → [n:]... [nd] → [n]

Наступне [t] також сприяє повній асиміляції [n]:

die sind [di z ɪn:]   [nt] → [n:]
im Moment [ɪm mo'mɛnt]   [nt] → [nɪ]

У недбалій розмовній мові часто спостерігаються випадки повного уподібнення як за місцем, так і за способом творення: [nd] → [n] *anderen* ['anɛn], *anders* ['anɛ:s], ['zɔnɛn] *sondern*, *jeden* [je:dɪ] → [jen]. У цьому випадку в результаті прогресивної асиміляції під впливом попереднього зімкненого носового [n] наступний гоморганний зімкнений [d] реалізується повністю як попередній приголосний, втрачаючи свою ознаку “проривний” і набуваючи ознаки “назальний”. У російській мові подібний процес відбувається внаслідок регресивної асиміляції [ан'на] “одна”.

Цікаво відмітити, що при швидкому темпі мовлення в розмовній мові повна форма артикля “*ein*” трапляється рідко. Як правило реалізуються форми без голосного. Типовим є складове [n] *ein bisschen* [ɛ̃ bɪʃçɛ̃] або складове [m], що утворюється внаслідок регресивної асиміляції за місцем творення до наступного зімкненого, наприклад:

und einmal ein bisschen [n ɛ̃mɑ m̩ bɪʃçɛ̃] [nb] → [mb]

also ein Paar Schuhe [az ɛ̃m pa' 'ʃuɛ̃] [np] → [mp]

Як показали результати аналізу досліджуваного матеріалу, у розмовній мові часто асиміляція не припиняється після одного перетворення, а продовжується далі, особливо це стосується часто вживаних слів, таких, як *haben* [ˈha:bɪ] → [ˈha:bm] → [ha:m] → [ham],

sagen [za:gɪ] → [zagɪ] → [zaɪ:] → [zaɪ],

eben ['e:bɪ] → ['e:bm] → [m].

Отже, можна стверджувати, що процес асиміляції приголосних у розмовному стилі виявляється сильніше, ніж у повному. І це природно, адже одна справа, коли оратор виступає перед великою аудиторією, тоді він змушений говорити повільно, голосно та дуже чітко, тобто використовувати так званий „повний” стиль вимови. І зовсім інша картина спостерігається в повсякденному спілкуванні, наприклад, під час розмови з другом, коли говорять у швидкому темпі, не так голосно й при значно меншому напруженні артикуляційних органів. Саме тому розмовний стиль характеризується більшою кількістю асимільованих звукових форм, ніж повний стиль вимови.

Перспектива дослідження вбачається у продовженні вивчення асиміляційних процесів, які відбуваються в сучасній німецькій розмовній мові.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Meinhold G.* Deutsche Standardausprache, Lautschwächungen und Formstufen / Gottfried Meinhold. – Jena : Friedrich-Schiller Universität Jena, 1973. – 145 S. – (Wissenschaftliche Beiträge der Friedrich-Schiller Universität Jena).
2. *Rues B.* Lautung im Gespräch: Ergebnisse einer empirischen Untersuchung / Beate Rues. – Frankfurt am Main, 1993. – 176 S. – (Forum Phonetikum 53).
3. *Kohler K.* Einführung in die Phonetik des Deutschen / Klaus J. Kohler. – [2. neubearbeitete Aufl.]. – Berlin : Erich Schmidt, 1995. – 249 S. – (Grundlagen der Germanistik. Herausgegeben von Werner Besch und Hartmut Steinecke. 20).
4. *Лысенко Г. Л.* Фонетическая вариативность слога в немецкой разговорной речи : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. Наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Гелена Людвиговна Лысенко ; Московск. ордена Дружбы народов гос. пед. инст. им. Мориса Тореза. – М., 1982. – 22 с.
5. *Лашкова В. В.* Редукция и стяжение звуков в немецкой разговорной речи : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Валентина Витальевна Лашкова ; Московск. гос. пед. ин-т. имени В. И. Ленина. – М., 1989. – 16 с.
6. *Ступак І. В.* Функціонування системи голосних фонем перед приголосним [г] у підготовленому і спонтанному мовленні (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі німецької мови) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Інна Валер'янівна Ступак ; Київськ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2003.
7. *Рудківський О. П.* Німецькі приголосні у спонтанному мовленні: структурний і функціональний аспекти (експериментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Олександр Петрович Рудківський ; Київськ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2009. – 20 с.
8. *Ramers K.* Einführung in die Phonologie / Karl-Heinz Ramers. – (UTB für Wissenschaft : Uni-Taschenbücher, 2008) [2. Auflage (unveränd. Nachdruck)]. – München : Fink, 2001. – 142 S.
9. *Altmann H.* Phonetik, Phonologie und Graphemik fürs Examen. – [2. überarbeitete und ergänzte Auflage 2007] / Hans Altmann, Ute Ziegenhain. – Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 2007. – 195 S. – (Linguistik fürs Examen Hrsg. von Hans Altmann und Suzan Hahnemann; Band 3).
10. *Wängler H.-H.* Grundriss einer Phonetik des Deutschen mit einer allgemeinen Einführung in die Phonetik / Hans-Heinrich Wängler. – [2. verbess. Aufl.]. – Marburg : N. G. Elwert, 1967. – 250 S.
11. *Прокопова Л. І.* Вступний курс фонетики німецької мови для ВНЗ : [навч. посіб.] / Лариса Іванівна Прокопова. – К. : Грамота, 2004. – 136 с.
12. *Сучасна українська літературна мова.* Вступ. Фонетика : [у 5 т.] / [за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда]. – Кн. 1/ [Відп. ред. М. А. Жовтобрюх]. – К. : Наукова думка, 1969. – (Ін-т мовозн. ім. О. О. Потебні АН УРСР). – 1969. – 436 с.

ДОВІДНИКИ

13. *Розенталь Д. Э.* Словарь-справочник лингвистических терминов : [пособие для учителей] / Дитмар Эльяшевич Розенталь, Маргарита Алексеевна Теленкова. – [2-е изд. испр. и доп.]. – М. : Просвещение, 1976. – 543 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

14. *Phonetische Transkription des Deutschen* : [Ein Arbeitsbuch] / [Beate Rues, Beate Redecker, Evelyn Koch, Uta Wallraff, Andrian P. Simpson]. – [2. überarbeitete und ergänzte Auflage]. – Tübingen : Gunter Narr, 2009. – 161 S.